

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

SYNEN PÅ INDIVIDUALISERING I UNDERVISNING

- Tio lärares syn på individualiseringen och dess dilemman och möjligheter

Maria Marton
Kaisa Askerlund

Akademien för utbildning, kultur och
kommunikation
Pedagogik
Examensarbete i lärarutbildningen
Grundnivå
15 hp

Handledare: Jonas Nordmark

Examinator: Max Jakobsson

Termin: HT År:2011

SAMMANFATTNING

Kaisa Askerlund
Maria Marton

Synen på individualisering i undervisning
Tio lärares syn på individualisering och dess dilemman och möjligheter

2011

Antal sidor: 27

Syftet med studien var att undersöka några verksamma lärares syn på individualisering och individualiseringens möjligheter och dilemman. Studien genomfördes med hjälp av intervjuer av lärare, på två skolor i Mellansverige. Resultatet visade att samtliga respondenter använder sig av individualisering i undervisningen, i den mån de anser sig hinna med då tiden är ett stort dilemma för de medverkande lärarna. I resultatet framkom det också att hastighetsindividualisering och materialindividualisering var de mest förekommande arbetsätten och att det är en fördel att eleverna får arbeta på sin nivå och i sin takt. Vidare tas även de dilemman, fördelar och olika arbetsätt för individualiserad undervisning upp i en diskussion.

Nyckelord

Individualisering, individanpassad undervisning, olika sätt att lära

Innehåll

1. Inledning.....	4
1.1. Syfte	4
1.2. Forskningsfrågor	4
1.3. Begreppsdefinitioner	5
2. Litteratur.....	5
2.1 Exempel på tidigare forskning	5
2.2 Läroplanernas utveckling av individualisering	6
2.3 Individualiseringens många betydelser	6
2.4 Motivation.....	7
2.5 Några lärstilar	8
2.6 Miljö	9
3. Metod	10
3.1. Datainsamlingsmetoder	10
3.2. Urval	11
3.4. Databearbetning och analysmetoder.....	11
3.5. Etiska ställningstaganden.....	12
4. Resultat	12
4.1.1 Anpassning till olika lärstilar	12
4.1.2 Villkor för individanpassad undervisning.....	13
4.1.3 Skolans miljö.....	13
4.2 Dilemman med individanpassad undervisning	14
4.2.1 Tid.....	14
4.2.2 Undervisning	14
4.3 Möjligheter som finns för att arbeta individanpassat	15
4.3.1 Motivation	15
4.3.2 "Proximala utvecklingszonen"	16
4.3.3 Åtgärdsprogram	16
5. Metoddiskussion och resultatanalys.....	17
5.1 Metoddiskussion	17
5.2. Resultatanalys.....	17
5.2.1 Tid.....	18
5.2.2 "Proximala utvecklingszonen"	18
5.2.3 Skolans miljö.....	18
5.2.4 Anpassning till olika lärstilar	19
6. Diskussion	19

6.1 Slutsatser.....	21
6.2. Nya forskningsfrågor	21
6.3. Pedagogisk relevans.....	22
7. Referenser	23
Bilaga A.....	25
Bilaga B.....	26

1. Inledning

”Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgång i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.”

(Utbildningsdepartementet, 2011:8)

Lgr 11 (Utbildningsdepartementet, 2011) beskriver tydligt, i det ovan nämnda citatet, att lärare i verksamheten ska arbeta utifrån en individualiserad undervisning. Men kan det inte vara så att det finns faktorer i undervisningen som påverkar lärares arbete utifrån det som läroplanen beskriver? I Wiggo Kilborns studie från 1981 problematiseras ämnet individualisering, vilket visar på att det har funnits diskussion kring det länge och vi har därför valt att aktualisera Kilborn i vår studie. Han anser att det är ett problem för lärare att individualisera då klasserna är för stora. Om klasstorleken var som en ”handfull”, fem – tio stycken, skulle det inte vara ett pedagogiskt dilemma. Vidare beskriver Kilborn (Ibid.) att det är helt orealistiskt för en lärare att individualisera ensam till alla elever när det ser ut som det gör ute i verksamheten, cirka 20-25 elever i varje klass. Vår erfarenhet från verksamhetsförlagd utbildning är att elevantalet i klasserna har utökats till 25-30 elever/klass. Var ska tiden tas för att kunna möta varje elevs behov, är en fråga som vi ställer oss.

Vi har mött begreppet individualisera i många läroböcker samtidigt som läroplanen betonar vikten av att arbeta utefter elevers behov och förutsättningar. Vi anser att individualisering är ett mångtydigt begrepp. Det kan definieras på flera sätt; det kan bland annat vara att den enskilde individen får arbeta i sin egen takt, arbeta utifrån ett eget arbetsschema eller arbeta i en miljö som är inspirerande. Vår förhoppning med denna studie är att kunna bidra med en diskussion som, i sin tur kan bidra med ytterligare förståelse för vad individualisering handlar om.

1.1. Syfte

Syftet är att undersöka lärares syn på individualisering och dess dilemman och möjligheter i en pedagogisk praktik. Vidare avser vi lyfta resultatet till en diskussion om individualiserad undervisning.

1.2. Forskningsfrågor

- Vad har några lärare för syn på individualisering?
- Vilka dilemman och möjligheter upplever lärarna i studien att det finns med att arbeta med individualiserad undervisning?

1.3. Begreppsdefinitioner

1.3.1 Individualisering

Vinterek (2006) definierar begreppet individualisering som ett sätt att nå alla elever. Hon menar att varje enskild elevs behov har möjlighet att uppfyllas genom att läraren anpassar undervisningen beroende på vad det finns för behov. Det finns många typer av behov och därför även många olika sätt att individualisera på enligt Vinterek (Ibid.). Vi har valt att använda oss av begreppet individualisering som samlingsnamn på ett förhållningssätt i undervisningen där fokus ligger på den enskilde elevens behov.

1.3.2 Den proximala utvecklingszonen

Strandberg (2006) lyfter Vygotskijs teori kring den proximala utvecklingszonen. Den proximala utvecklingszonen betyder enligt Strandberg (Ibid.) att det enskilda barnet överstiger sin aktuella förmåga, genom att få hjälp i form av vägledning av en annan individ som ligger högre i sin aktuella förmåga. Vi kommer att använda begreppet Den proximala utvecklingszonen för att belysa hur lärare kan arbeta individanpassat.

1.3.3 Lärstilar

Alla elever har olika lärstilar vilket innebär att en del lär sig genom att läsa, andra genom att lyssna och ytligare andra genom att göra och känna (Stensmo, 2008). Vi har även valt att benämna lärstilar med olika sätt att lära.

2. Litteratur

Här nedan kommer en presentation av relevant litteratur och forskning som vi tagit del av och som är relevant för vårt valda ämne. Denna litteratur fokuserar på vad individualisering är, olika perspektiv på lärande och motivation.

2.1 Exempel på tidigare forskning

Vi har tagit del av Vintereks (2006) forskningsöversikt som handlar om hur begreppet individualisering används i ett skolsammanhang i forskning, styrdokument och utredningar de senaste årtiondena. Syftet med översikten var att se hur individualisering användes i ett skolsammanhang och därigenom skapa ny kunskap kring begreppet. Ett annat syfte var att se hur en individualiserad undervisning kom till uttryck i den pedagogiska praktiken men även föreställningar som finns kring hur undervisningen skall kunna anpassas efter varje elevs behov. Ett resultat av översikten var att det som sker under lektionstid och hur lärandet bedrivs tyckas var viktigt i undervisningen då det kan påverka elevers kunskapsutveckling.

Lindkvist (2003) har skrivit en kvalitativ studie kring individualisering som ett mångtydigt fenomen. Studiens syfte var att ta reda på vad individualisering innebär i skolverksamheten, vad det finns för idé kring det. Lindkvist (Ibid.) lyfter bland annat intresseindividualisering som ett sätt att individanpassa. Då blir fokuset i undervisningen på att varje enskild elev ska kunna påverka vad för slags innehåll och

vilket arbetssätt han/hon ska arbeta på men även när det ska ske. Hon använde sig bland annat utav observationer för att ta reda på hur lärare arbetar med individualisering. Observationerna ägde rum på fyra skolor där hon var med en dag i skolan och efter varje observation intervjuade hon även läraren. Resultatet av Lindkvist intervjuer blev att individualisering ansågs som att stötta och utveckla varje enskild elev utifrån dennes förutsättningar, intressen etc. Läraren ska arbeta utifrån vart barnet befinner sig, eleven ska vara i centrum.

2.2 Läroplanernas utveckling av individualisering

Lindkvist (2003) skriver om Lgr 62 i sin forskning. En av rubrikerna i Lgr 62 är MAKIS, som är förkortning på motivation, aktivitet, konkretion, individualisering och samarbete/gemenskap. Enligt Lindkvist (Ibid.) är tanken med begreppet individualisering i läroplanen att läraren skulle ge varje enskild elev möjlighet att arbeta i egen takt med färdighetsträning i olika svårighetsgrader och sedan även få möta olika arbetssätt utifrån olika intressen och förmågor. Inte förrän i Lgr 80 menar Lindkvist (Ibid.) att det utvecklades nya tankar kring individualisering. Det var längre inte bara fokus på att arbeta utifrån elevers intresse utan nu lades även fokus på elevernas erfarenheter. Läraren hade bland annat ett ansvar att främja varje enskild elevs intresse. Nästa läroplan som kom 1994 var väldigt individriktad men själva begreppet individualisering finns inte med. Läraren skulle lägga mer fokus på att organisera och genomföra skolarbetet så att varje elev utvecklades utefter sina förutsättningar (Utbildningsdepartementet, Lpo 94). Eleven ska få utveckla en förmåga att kunna arbeta självständigt men även tillsammans med andra.

I Lpo 94 samt i den senaste läroplanen, Lgr 11, står det att läraren ska:

”Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla”.

(Utbildningsdepartementet, 2011:8)

I Lgr 11 har det inte gjorts några större förändringar när det gäller skolans värdegrund och uppdrag. Det som tillkommit i den nya läroplanen är kurplanerna från varje ämne. Det går dock att se tydliga skillnader på hur begreppet individualisering har övergått till att vara ett allt mer tydligare fenomen i läroplanens utveckling (Lindkvist, 2003). Tidigare såg man på individualisering som ett sätt att ge eleverna möjlighet till att bland annat få testa olika arbetssätt och arbeta i egen takt medan läraren nu har ett ansvar att varje enskild elevs behov blir tillgodosedda (Lindkvist. Ibid).

2.3 Individualiseringens många betydelser

Vinterek (2006) belyser i sin forskning att en individualiserad undervisning är något som kan tolkas olika beroende på hur individen uppfattar arbetsuppgiften. Vidare menar hon att det funnits många olika förväntningar kring hur begreppet kommer till uttryck. Enligt Stensmo (2008) bör undervisningen individualiseras efter det som står i läroplanen Lpo94. Läraren ska anpassa sin undervisning efter varje enskild

elevers förutsättningar, behov och tänkande men också samtidigt stimulera och ge stöd till de elever som har svårigheter. Stensmo (Ibid.) menar att läraren kan individualisera genom att ge varje elev den tid de behöver för varje uppgift, variation av uppgifter och olika arbetssätt. Individanpassning avser bland annat att elever kan behöva olika lång tid på sig att lösa en specifik uppgift vilket därigenom innebär att den verksamheten som sker i klassrummet måste organiseras så att varje enskild elev får arbeta i sin egen takt.

Lyttkens (1994) skriver om en annan typ av individualisering där han lyfter att det andra än eleven själv, som myndigheter samt lärare, som bestämt vad eleven ska kunna och hur kunskandet ska gå till väga det vill säga, läraren står framme vid katedern och lär ut fakta till eleverna och de ska förstå allt läraren säger och få ny kunskap på det sättet. Lyttkens (Ibid.) menar att det omedvetna lärandet, de lär sig utan att de vet om det, inte sker förrän eleven själv kan styra den egna utvecklingen, alltså då eleven kan använda sina erfarenheter för att utveckla sin kunskap. Lärandet har blivit institutionaliserat genom statens och skolan krav på eleverna. Enligt Lyttkens (Ibid.) handlar individualisering om individens kompetensutveckling och utrymmet som finns hos individen för personliga intressen. Han menar att eleven bör vara intresserad av det de gör i undervisningen för att utvecklas på ett lustfyllt sätt. Läraren kan inte tvinga in ett lärande hos en annan individ.

2.4 Motivation

Säljö (2000) uppmärksammar att lärande och undervisning är ett mål i skolan. När eleverna ska lära sig nya kunskaper är lärandets roll att motivera och ge eleven förståelse över varför och vilken nytta de kommer ha av alla kunskaper. Steinberg (1994) anser att lärarna i skolan ofta har inställningen att eleverna inte kommer att kunna nå den nivå som de egentligen borde göra. Men genom att lärarna ändrar tankesättet och låter eleverna välja arbetssätt och uppgifter själva kan de motiveras till att lära sig mer och som kan bidra till att självkänslan höjs. Genom att hitta olika arbetsmetoder där eleverna inte behöver känna stress att prestera främjar läraren elevernas utveckling genom att få in lite variation och individuella förändringar. Eleverna upplever inte stressen i skola på samma sätt då det finns kombinerat av humor, variation och individuella tolkningar i arbetssättet. Enligt Steinberg (Ibid.) är humor en stark motivator. Vidare betonar han vikten av att ge eleverna en mening i det de lär sig. Om eleverna får veta från början varför de ska lära sig och se sambandet i sin egen livssituation har de lättare att känna motivation och även inlärningen blir påverkad.

Läraren ska i sin individuella anpassning motivera eleverna till fortsatt utveckling. Om eleven känner motivation är chansen stor att de även känner engagemang i arbetet, skriver Stensmo (2008). Det är viktigt för elevens utveckling att det finns en positiv självbild hos denne. En låg självkänsla kan vara en konsekvens till att eleven känner ett misslyckande och upplever sig själv som oduglig. Även Lyttkens (1994) menar att okunskap och misslyckanden inte är bra för självkänslan. Om läraren strukturerar undervisningen på ett sätt så att alla eleverna förstår och får känna att de kan menar Steinberg (1994) att det kan bidra till ett gott lärande.

Att ge eleverna möjlighet till att arbeta enskilt, i par eller i stora grupper kan enligt Vintereks (2006) forskning vara ett sätt att individualisera på. Inom de olika arbetsformerna kan man då använda olika arbetssätt anpassat efter eleverna.

Eleverna bör också få utföra sina arbeten i olika miljöer då ljud och rörelser kan påverka vissa elevers arbete men att miljön då är anpassad efter behovet som finns och intresset. Även läromedel och arbetsredskap kan anpassas för att varje enskild elev ska kunna nå sina mål. Detta kan även kallas för materialindividualisering.

2.5 Några lärstilar

Ur ett sociokulturellt perspektiv menar Säljö (2000) att människan både byter och skapar ny kunskap, information och färdigheter i samspel med vår omgivning. Även i Strandberg (2006) går det att läsa om hur Vygotskij förespråkar om att människans samspel handlar om lärande och utveckling. Vidare menar han att Vygotskij ansåg att elever utvecklades i samspel med omgivningen. Under uppväxten passerar eleven olika kunskapsnivåer, den proximala utvecklingszonen, det eleven lär sig på egen hand eller med hjälp av en annan individ som ligger på en högre kunskapsnivå. Beroende på hur undervisningen bedrivs så kan varje enskild elev utveckla sina kunskaper. Dewey (2004) beskriver även han hur elever lär sig i en social konstruktion. Vidare menar han att individualisering är viktigt för att eleverna ska kunna utveckla sin kunskap. Dewey använder sig av uttrycket ”Learning by doing” vilket betyder att handling och tanke går hand i hand.

Steinberg (1994) refererar till Gardners sju intelligenser och menar på att skolan bara använder sig av några av dessa. Om ett barn lär sig på ett annat sätt som skolan inte är van vid kan eleven få veta att denna har svårigheter. En av dessa intelligenser är kroppslig- kinestetisk som kan kopplas med det Grinder (1991) uttrycker om det kroppsliga lärandet. Barn mellan fem och sju år upplever sin omgivning genom att röra vid, smaka, lukta, knuffa på, plocka isär och banka på, de upplever via sina sinnen. Efter årskurs två menar Grinder (Ibid.) att det inte längre är den undervisningsmetoden som används utan då har det blivit mer auditivt, vilket betyder att undervisningen bedrivs på så vis att eleverna lyssnar och läraren talar. Enligt Stensmo (2006) bör eleverna få uppleva undervisningen på olika sätt eftersom att alla lär sig på olika sätt, några genom att lyssna medan andra lär sig bäst genom att läsa, känna och göra. Genom variationer använder man sig av individualisering i undervisningen menar Stensmo (Ibid.). Också Vinterek (2006) belyser i sin forskningsstudie olika typer av individualisering, exempelvis hastighetsindividualisering, läraren kan antingen gå långsammare eller snabbare fram i undervisningen, utifrån den enskilda individens särskilda kunskapsnivå. En annan typ av individualisering kan vara metodindividualisering, läraren använder sig då av olika inlärningsmetoder i undervisningen. Grinder (2001) skriver att det måste finnas en balans mellan innehåll och process i undervisningen för att främja elevernas lärande och för att eleverna ska hinna utvecklas i sin takt. Används både visuella, auditiva och kinestetiska metoder, är det mer möjligt att nå fler elever. För att eleverna ska få ut så mycket som möjligt av lektionerna bör genomgångarna vara anpassade för alla elever oavsett sätt att lära. Även Newton (2003) betonar vikten av att använda sig av olika metoder i undervisningen för att eleverna ska få förståelse för det de gör. På det sättet stödjer läraren elevens utveckling till förståelse. När helklassundervisning sker bör läraren använda sig av multisensoriska metoder som är en metod där eleverna får uppleva med alla sina sinnen, därigenom finns större möjlighet att nå alla elever då de lär sig på olika sätt.

Enligt Steinberg (1994) undervisar oftast lärare på det sättet som de själva lär på. Om läraren själv lär sig ny kunskap med den visuella metoden, genom att lyssna och se, är

oftast även den egna undervisningen visuellt. Newton (2003) skriver att eftersom alla lär sig på olika sätt är det viktigt att använda sig av olika strategier i klassrummet och inte bara ett. I undervisningen är det lärarna som ska anpassa sig till eleverna, inte tvärtom, enligt Steinberg (1994). Han påpekar också som Grinder (2001) att en lärare som vill lyckas med undervisningen bör blanda visuella, auditiva och kinestetiska upplevelser för att kunna tillgodose alla elever vid något tillfälle.

Dewey (2004) lyfter en diskussion om individualisering. Han ansåg i sin teori om lärande att elever behöver få möjligheter att experimentera och testa olika saker för att lära sig. Elevernas intresse och deras lust för lärande är förutsättningarna för arbetet och då är lärarens uppgift att stimulera eleverna till fortsatt utveckling. Dewey (Ibid.) menar även att varje enskild elev ska ha rätt till sin fria utveckling som han anser är grunden för individualisering. Dewey (Ibid.) belyser även några nackdelar med ett individanpassat förhållningssätt. Varje enskild elev har egna uppfattningar, tankar och sätt att lösa problem på vilket kan försvåra arbetet för pedagogen om denne inte har samma tankesätt och om eleven inte kan förklara sina tankar på ett sätt så läraren förstår. Elevernas intressen ska ses som en mätare för var i utvecklingen de ligger. För mycket av lärarens tid går till att förbereda och hålla i lektioner så läraren missar det som är viktigare, nämligen träna eleverna på olika begrepp som de kommer i kontakt med via sina erfarenheter. Som lärare ska man hela tiden hålla ögonen öppna för att se det som intresserar eleverna och fånga intresset samt bygga lektionsinnehåll efter dessa.

2.6 Miljö

Enligt Steinberg (1994) är klassrumsmiljön en viktig del i elevernas lärande. Hur rummet är utformat kan ge eleverna en positiv inställning till det de ska lära sig. Steinberg menar att om man inte utnyttjar golv, väggar och tak vinner man inte på de pedagogiska syften som finns. Klassrummet bör vara utsmyckat med planscher, tabeller och kartor för att eleverna ska känna att de vill lära sig. Även Strandberg (2006) beskriver hur viktigt det är att klassrummen används till sin fulla potential för att bli så bra lärmiljöer som möjligt för eleverna. I första hand handlar det om att inreda och designa rummet för utveckling och lärande och i andra hand för att det ska se fint ut för besökare. Men en bra lärandemiljö kan se olika ut beroende på vilken lektion som pågår, menar Strandberg.

Stensmo (2008) skriver att i klassrumsmiljön måste läraren se till att det finns en balans i de olika aktiviteterna som kan vara grupparbete och enskilt arbete. Klassrummet bör ordnas så att den hjälper eleverna att vara uppmärksamma och att det inte finns många störningsmoment som kan få eleverna att tappa koncentrationen under undervisningen. Under de första dagarna när eleverna börjar skolan kan läraren ge eleverna uppgifter som denna med stor sannolikhet vet om att eleverna klarar av. På så sätt får eleverna tidigt känna glädje över att lyckas. Under helklassundervisning är det viktigt att läraren ser hela klassen och inte bara de elever som har svårigheter.

En lärsvårighet som enligt Stensmo (2008) ofta uppmärksammas i skolan är koncentrationssvårigheter, läs- och skrivsvårigheter och matematiksvårigheter. Även Vinterek (2006) skriver kring koncentrationssvårigheter som kan begränsa elevernas kunskapsutveckling och förståelse. En lärsvårighet enligt Stensmo (2008) är när en elev inte presterar så pass bra som man kan förvänta sig utifrån elevens

kunskapsnivå. Eleven behöver inte ha en diagnos för att ha svårigheter i skolan utan det kan handla om miljön som finns i klassrummet, att det är för mycket ljud runtomkring eller att det är för rörigt. Malmer (2002) tycker att även självförtroende kan vara något som gör att elever kan få svårigheter i ämnen. Misslyckanden i exempelvis läs- och skrivprocessen kan göra att eleven inte tror på sig själv tillräckligt mycket i matematiken och misslyckas även där.

I Vintereks (2006) forskning beskrivs det att nästan hälften av matematikundervisningen från år 2000 bedrivs genom att genomgångarna sker i klassen och därefter får eleverna arbeta enskilt med nästan samma uppgifter. Det tas även upp att under 1960- talet genomfördes matematikundervisningen på ett likartat sätt. Malmer (2002) anser att inom matematiken är det omöjligt att eleverna ska följa en bok då vissa elever behöver gå framåt i långsammare takt och andra behöver mer utmaningar. Många lärare tycker att boken ger en trygghet i undervisningen men eleverna lär sig att det är mängden uppgifter som man hinner räkna under ett arbetspass och inte kvaliteten som räknas. Malmer (Ibid.) påpekar att eleverna behöver känna motivation, uppleva lust och glädje samt att de behöver se att ämnet är meningsfullt och att de kommer ha användning av det senare i livet. Detta får eleverna enligt Malmer (Ibid.), då de arbetar med material och uppgifter som är anpassat till elevens nivå och i den takt de själva behöver. Därigenom behöver de inte känna sig stressade över att de inte exempelvis behöver hinna räkna ett antal uppgifter på en lektion.

3. Metod

Här nedan kommer en presentation om hur vi samlade in vårt material till studien samt hur det bearbetades och analyserades.

3.1. Datainsamlingsmetoder

I denna studie har vi valt att använda oss av intervjuer för att kunna ta del av lärares syn på vad individualisering är och vad det finns för dilemman samt möjligheter. Vi valde en kvalitativ ansats där vi använde oss av intervjuer som insamlingsmetod. Enligt Kvale (1997) kan intervjuer byggas upp på olika sätt från ett syfte, med mer eller mindre öppna frågor. I en kvalitativ intervju kan åsikter bytas och intervjuaren kan få ny kunskap om hur det kan se ut i praktiken vilket Kvale (Ibid.) belyser som ett syfte med att göra en kvalitativ intervju.

Vi valde att använda oss av en semistrukturerad intervju där vi hade fem intervjufrågor och hade möjlighet att utveckla frågorna vi ställde till respondenterna. Därigenom fanns också möjligheten att ställa följdfrågor och respondenten fick möjlighet till att utveckla sina tankar vilken både Kvale (Ibid.) och Denscombe (2009) betonar är fördelaktigt. En intervjuguide är en fördel för respondenten då han/hon får en översikt av ämnet och frågorna (Kvale, 1997). Denscombe (2009) skriver även att en kvalitativ studie ger utrymme för tolkning av frågorna och att respondentens sätt att tyda frågorna på påverkar resultatet i studien. Detta kan vara en nackdel med att använda sig av intervju. Under intervjun kunde vi vara flexibla och justera inriktningen vilket också ses som en fördel enligt Denscombe (Ibid.). Vi hade tänkt använda bandspelare vid intervjuerna men på grund av ett missöde kunde bara en av oss göra det. Den av oss som använde bandspelare hade fått alla

respondenternas tillstånd till att använda det. Stukát (2005) belyser att en bandspelare som redskap under intervju ger tillgång att gå tillbaka efter och analysera intervjun i sin helhet vilket kan var fördelaktigt. En nackdel som finns är transkriberingen då det kan vara mycket tidskrävande skriver Stukát (Ibid.). En av oss antecknade under intervjuerna. Enligt Denscombe (2009) bidrar sådana anteckningar till att intervjuaren måste förlita sig på sitt minne samt att svaren från respondenten blir en tolkningsfråga. Detta kan visa sig vara en nackdel om respondenten anser att intervjuaren har missförstått svaren.

3.2. Urval

Vi har i denna studie valt att intervjua tio verksamma lärare i låg- och mellanstadiet på två olika skolor och i två olika kommuner. Genom att använda oss av ett strategiskt urval (Denscombe, 2009) hade vi möjlighet att begränsa urvalet av respondenter och valde de lärare på våra partnerskolor. Fem av de intervjuade var klasslärare. Två lärare som intervjuades arbetade som specialpedagoger där en är utbildad. Resterande deltagare var ämneslärare men hade tidigare haft egna klasser. I resultatet benämner vi dem R1 till R10.

3.3. Genomförande

Vi började med att lämna ut missivbrev (Se bilaga A) till alla lärare på våra partnerskolor. Därefter fick lärarna lämna intresse och vi valde ut fem var att intervjua. Innan intervjun fick respondenten välja en lugn plats att sitta vid så att intervjun skulle kunna genomföras ostört från annat ljud för att både respondenterna och vi skulle känna oss trygga (Stukát, 2005). Vi informerade respondenten i missivbrevet att intervjun beräknas ta cirka 30 minuter, detta är något som Denscombe (2009) anser är viktigt för respondenten att veta om för att kunna avsätta tid för intervjun. En av oss skrev intervjuerna på papper och den andra av oss använde sig av bandspelare.

3.4. Databearbetning och analysmetoder

Det insamlade materialet bearbetades genom att vi transkriberade och analyserade våra intervjuer. Analysen skedde genom en tematisering av materialet (Denscombe, 2009). Vi studerade om vissa svar, ord och begrepp var återkommande i intervjuerna och om svaren var av betydelse för definitionen individualisering.

3.4. Validitet och reliabilitet

Validiteten innebär en bedömning av studiens giltighet i förhållande till syfte och frågeställningar och reliabilitet avses med studiens tillförlitlighet, i det avseende där studien syftar till att dra generella slutsatser av resultatet. Vi försöker att möta validitetskravet genom att vi förankrar vår förståelse av individualisering i teori och tidigare forskning som använder sig av detta begrepp. Frågeställningarna är också möjliga besvara genom den metod vi använder och den typ av respondenter vi valt att intervjua. Vi har valt att intervjua lärare som har många års erfarenhet inom skola och ingen av dessa är heller nya i den verksamhet de arbetar i. Vår förhoppning var att vi kunde få tillgång till en fördjupad reflektion kring frågorna vi har formulerat. Vi kan däremot inte dra några generella slutsatser av vår undersökning

3.5. Etiska ställningstaganden

Studien har tagit hänsyn till de fyra forskningsetiska principerna som Vetenskapsrådet (2002) uppger är:

Informationskravet: Innan intervjun fick respondenten ett missivbrev (se bilaga A) där det stod vad arbetet handlade om och dess syfte. Respondenten blev informerad om vilka villkor som gällde i deltagandet och att det var frivilligt att delta i studien och att de kunde avbryta sitt deltagande när som helst.

Samtyckeskravet: Respondenterna gav muntligt eller skriftligt samtycke om att delta i intervjun innan den genomfördes. I missivbrevet (se bilaga) informerade vi deltagarna att deras deltagande kommer att behandlas konfidentiellt.

Konfidentialiteskravet: Innan intervjuerna genomfördes blev respondenterna informerade om att de i studien är anonyma och inte kommer gå att kännas igen.

Nyttjandekravet: Vi informerade om att det insamlade materialet från intervjun endast skulle användas i forskningssyfte i vår studie.

4. Resultat

4.1 Respondenternas syn på individualisering

Vi väljer att redovisa våra resultat under tre teman som fokuserar på individanpassning, dessa är 1) anpassning till olika lärstilar, 2) villkor för individanpassad undervisning och 3) skolans miljö.

4.1.1 Anpassning till olika lärstilar

Hälften av respondenterna berättade att de inte bara låter eleverna uttrycka sig skriftligt utan att de som har svårigheter med att formulera sig skriftligt har möjlighet att uttrycka sig muntligt i sina uppgifter. Några av dessa respondenter använder sig av olika estetiska medel i sin undervisning för att de ska få arbeta med flera sinnen. En av dem (R1) påvisar detta genom att säga ”Jag använder mig av bland annat bilder och drama”. Respondenten anser att på detta sätt finns större möjlighet att fånga upp fler elever, så att det förstår.

Några av respondenterna använder sig av hastighetsindividualisering, där får eleverna arbeta i sin takt. En respondent lyfter att det kan vara viktigt eftersom alla elever är olika, ”Man ska inte pusha för mycket eftersom det då kanske inte sker ett lärande” (R3).

En respondent (R2) anser att intensivträning kan vara ett sätt att arbeta på då denna säger ”För dem jag träffar känner jag kanske behöver jobba intensivt en stund men sen behöver de komma ifrån eftersom det kan bli för mycket”. Respondenten menar alltså att få gå ifrån klassen då och då en liten stund för att arbeta ensam med en lärare kan gynna kunskapsutvecklingen.

Inom svenska arbetar en av respondenterna (R3) med textmallar. Det kan vara ett sätt att individanpassa på i klassrummet. Respondenten beskriver att när eleverna får skriva texter så finns det alltid en grovmall att utgå ifrån för de som behöver det

stödet och de starka kan jobba vidare. En annan respondent (R4) berättar att denna anpassar vissa moment genom att eleverna som behöver stödet kan använda datorer till att skriva på och de behöver inte skriva lika mycket inom svenskan som de andra kan göra.

4.1.2 Villkor för individanpassad undervisning

Det finns en samstämdighet i materialet om att tiden är ett villkor för att kunna individualisera undervisningen. Det kräver tid för att kunna planera. En respondent (R3) lyfter detta genom att betona vikten av att all planering måste vara noggrant genomtänkt och en annan (R5) lyfter det genom att säga ”Det är inte alldeles enkelt, det löser sig inte självt liksom, det är lite planering bakom och lite tid som går åt till det”. Respondenten menar att det krävs tid att ta fram material som alla individer ska kunna använda.

Samtliga respondenter anser att en individanpassad undervisning kan ske genom arbetsuppgifter som ska anpassas utifrån elevens kunskapsnivå. Detta blir ett villkor för att en individanpassning ska ske. Uppgifterna ska vara så pass öppna att de kan passa till både de eleverna som behöver fördjupa sig och ha utmaningar men också för dem som behöver enkla uppgifter säger en respondent (R3). En annan av respondenterna (R6) säger att denna gör två olika uppgifter till eleverna men att de sedan själva får välja vilken de vill göra. Skulle respondenten märka att de ”duktiga” eleverna ofta tar den enkla uppgiften för att slippa anstränga sig delar hon ut den svårare till de eleverna.

Tre av tio respondenter tar under intervjun upp ett viktigt villkor, enligt dem, för att kunna anpassa undervisningen är det viktigt att det finns hjälpmedel i skolan för de elever som behöver det. Ett exempel en av respondenterna (R7) berättade är att de elever som har dyslexi har materialet inläst på datorn via talsyntes. Respondenten betonar att ett villkor för individualisering är att det finns tillräckligt med datorer och därigenom kan dessa elever arbeta i samma takt som resterande elever i klassen.

Resurs är något som två av respondenterna tar upp som ett villkor för att hinna med undervisningen. Den ena formulerar sig såhär: ”De behöver ha extra hjälpen av en lärare för att alla elever i klassen ska kunna få hjälpen de behöver och tiden som det tar för att hinna med alla olika individer”(R6). Respondenten menar att det tyvärr inte finns den resursen att tillgå vilket bidrar till att det är svårt att hinna möta alla individer under lektionerna.

4.1.3 Skolans miljö

Två respondenter anser att miljön är en viktig del i individanpassningen. Elever med koncentrationsproblem är ett stort problem eftersom att det hämmar elevernas arbete, det blir svårare att förstå vad man håller på med menar en respondent (R2). Samma respondent säger så här ”Eleverna behöver en lugnare miljö helt enkelt, för att kunna sätta sig ner och fokusera”. Respondenten anser att alla elever ska ges möjlighet att få sitta och arbeta i små grupper tillsammans med en lärare för att skapa en lugn arbetsmiljö vilket denna påvisar genom att bland annat säga:

”Fördelen är stor att kunna ha mindre grupper eller kanske bara träffa en- och en undervisning för att kunna nå fram till de eleverna med koncentrationssvårigheter.”

En annan respondent lyfter miljön ur ett annat perspektiv och säger ”I det här klassrummet så är det utrustat så att det är dämpande” (R8). Respondenten berättar att alla elever har ljuddämpande bord och stolar för att ljudnivån ska minskas. En annan anpassning som respondenten tar upp är att de har mikrofoner och högtalarutrustning i klassrummet då det finns en pojke med hörselnedsättning. Mikrofonerna används även när pojken inte befinner sig i klassrummet, högtalarsystemet bidrar till att alla kan höra tydligt vad både läraren och eleverna säger.

Genom olika placeringar av eleverna i klassrummet och hur du som lärare grupperar dem i olika sammanhang tycker några av lärarna är att individanpassa. En av respondenterna (R6) berättar att denna använder sig ofta av grupper under lektionerna och då placeras de elever som ligger lika i kunskapsnivån bredvid varandra och får arbeta tillsammans.

4.2 Dilemman med individanpassad undervisning

I vårt resultat har vi kommit fram till två dilemman som vi har valt att benämna 1) tid 2) undervisning.

4.2.1 Tid

En respondent (R9) lyfter tiden som ett dilemma så här:

”Tidsfaktorn, att man inte hinner med är en nackdel med att hjälpa alla eftersom det kan vara en klass med mycket hjälpbehov”

Samtliga av respondenterna anser att ett dilemma med individanpassad undervisning är att det finns alldeles för lite tid till att planera och att hjälpa eleverna i undervisningen. Hälften av respondenterna anser att den nya läroplanen ställer mycket nya krav, till exempel att de ska skriva pedagogiska planeringar vilket stjälar mycket tid.

Hälften av respondenterna känner att barn i behov av särskilt stöd kräver mycket av lärarens uppmärksamhet vilket bidrar till att tiden till resterande elever inte räcker till. En av respondenterna (R9) berättade att mycket tid går till en elev vilket bidrar att resten av klassen får arbeta mycket självständigt och vänta på hjälp. En elev kan få vänta 40 minuter innan den får hjälp.

4.2.2 Undervisning

Några av respondenterna betonar att det är lätt att arbeta individanpassat med de starka eleverna och de svaga men att det då blir lätt att man tappar någon av de elever som befinner sig mittemellan. En respondent (R3) säger så här ”Man blir så fokuserad på att hjälpa de svaga och samtidigt se till att de starka får sin utmaning”.

Tre av tio respondenter berättade att i deras klass var eleverna som hade svårigheter öppna med sina problem för att undvika att bli retade, de har berättat för sin klass om sina diagnoser, exempelvis dyslexi och ADHD. Respondenterna berättade att de först hade diskuterat detta med berörda föräldrar och elever och sedan tagit upp det i helklass. Eleverna fick enligt respondenterna mer hjälp av de andra eleverna i klassen. En annan av respondenterna (R5) berättade att ett dilemma med individanpassning kan vara att eleverna jämför sig med varandra och att det medför att några kanske får dåligt självförtroende. Detta menar respondenten blir ett pedagogiskproblem för läraren. Läraren måste på något sätt förmedla till eleverna att alla inte är lika och att alla är bra på olika saker.

En respondent (R10) lyfter svårigheten med att individanpassa i genomgångar och säger "Är man på olika områden så är det svårt att ha genomgångar". Vi har tolkat ytterligare en utsaga från en annan respondent (R5) som problematiserar det genom att säga "Genomgångar har vi helklass eller halvklass och sen får man försöka fånga upp efteråt". En annan respondent (R9) menade att de hade genomgångarna i helklass men att denna sedan fick gå runt bland eleverna för att förklara en gång till för de elever som inte förstod. Respondenten tyckte att det var bättre att gå runt än att ta tid från de andra "duktiga" elever genom att förklara en gång till.

4.3 Möjligheter som finns för att arbeta individanpassat

Vi har i vårt resultat kommit fram till tre möjligheter med att arbeta individanpassat, dessa är 1) motivation, 2) benämningen "proximala utvecklingszonen" enligt två respondenter och 3) åtgärdsprogram.

4.3.1 Motivation

Samtliga av respondenterna anser att en fördel är att kunna förklara något på olika sätt, olika infallsvinklar. De använder sig av olika medel för att kunna nå alla elever. Två respondenter berättade att både de och eleverna kunde använda sig av klossar eller lego, särskilt inom matematiken, samtidigt när de hade genomgång eller när eleverna skulle förklara sina tankar. Detta tyckte respondenterna var ett bra sätt för eleverna att kunna förklara på annat sätt än muntligt, och respondenterna sa att man såg tydligt på eleverna när de var nöjda med sig själva efter att ha kunnat berätta både i helklass och enskilt sina tankar.

Hälften anser att en fördel med individanpassad undervisning är att man fångar upp eleverna där de är i sin utveckling. De berättade att eleverna inte behöver göra sådant de redan kan. En av respondenterna (R10) berättade att denna individanpassar materialet efter nivån eleven är på för att eleverna ska kunna känna glädje i det de gör och att de förstår.

En respondent (R8) talar för att det är viktigt att individanpassa för att eleverna ska tycka det är roligt och få ett bra självförtroende. Respondenten säger:

"Om jag inte individanpassar undervisningen så kommer ju ett barn som inte klara av det vi jobbar med i läromedlet tycka det är trist, det skulle bara gå överhuvudet på vissa barn och då skulle de få jättedåligt självförtroende, deras

självkänsla skulle bli i botten. De skulle tycka det blev tråkigt och jag skulle inte få med mig dem.”

4.3.2 ”Proximala utvecklingszonen ”

Fyra av tio respondenter ser som en fördel att eleverna kan ta hjälp av de som sitter bredvid innan de räcker upp handen och får lärarens hjälp. En av respondenterna (R5) påvisade detta genom att säga ” Jag försöker få in ett arbetssätt där eleverna tar hjälp av varandra”. Två respondenter lyfter begreppet proximala utvecklingszonen. En av dessa respondenter (R7) säger ”Jag har grupperat eleverna så att de kan använda den proximala utvecklingszonen, så att de hjälper varandra”. Den andra (R10) lyfter fram det genom att säga ”Man måste gå in i det som kallas ZPD, vilket betyder den proximala utvecklingszonen, för att de ska få de här utmaningarna”. Den sist nämnda fortsatte att berätta att om man lägger uppgifter utifrån individens nivå så finns det en större chans att det befastas.

4.3.3 Åtgärdsprogram

En respondent (R2) lyfter att det är bra att individanpassa om man kan göra det i korta perioder och hela tiden kolla av vad som är löst utifrån åtgärdsprogram. Respondenten säger bland annat:

”Åtgärdsprogrammen gör att man lätt kan se vad som eleven behöver arbeta med, jag tror att det är bra om man stämmer av med eleven ofta hur de utvecklats. Som lärare ser man vad som finns kvar att göra och vad som är gjort”.

Respondenten menar att det är viktigt att arbeta med åtgärdsprogram för att kunna hjälpa de elever som har vissa svårigheter.

4.4 Sammanfattning

Resultatet tyder på att individualisering används men att det är en brist av tid för att hinna se alla individers behov. Att anpassa undervisningen menar många av respondenterna är viktigt för att eleverna ska känna mening och lust. Men på grund av elevernas olika kunskapsnivåer känner en del av respondenterna att de tappar elevernas intresse om de blir för lätt eller för svårt. Alla respondenter säger sig använda sig av individualisering fast alla arbetar inte på samma sätt. Det var hastighets-, material- och nivåindividualisering som användes mest. Alla respondenterna ansåg att det var av en fördel att anpassa efter behoven för att då kunna nå så många som möjligt men de ansåg även alla att tiden var den största bristfaktorn i deras arbete. Resultatet visar också på att det finns villkor för att individanpassning ska ske. Tiden är ett villkor, det måste finnas tid att planera inför lektioner men uppgifterna måste även vara utformade så det passar alla. Ett annat villkor som kom fram var resurser, det behövs resurser för att kunna hinna med att se alla individer i de stora klasserna.

5. Metoddiskussion och resultatanalys

Här nedan följer en diskussion om vårt val av metod och en analys av vårt framtagna resultat.

5.1 Metoddiskussion

Genom vald metod fick vi oss en inblick i de utvalda skolornas verksamheter, om hur lärarna arbetar med individanpassad undervisning. Eftersom att en av oss inte spelade in intervjuerna blev resultatet att vi tappade en hel del information som respondenterna gav vid intervjutillfället. Vi valde ändå att använda oss av alla intervjuerna för att mycket av anteckningarna var relevant för studien. Denscombe (2009) betonar dock att fältanteckningar kan vara en bra kompromiss eftersom att intervjuaren kan gå tillbaka till anteckningarna och minnas vad som nämndes.

Vi gav ut missivbrev till alla lärare som medverkade i intervjun, för att de skulle veta vad intervjun skulle handla om. Det fanns också möjlighet att få intervjufrågorna innan intervjuerna skulle äga rum, för att kunna förbereda sig inför intervjun. Detta uppskattades av respondenterna då de kunde fundera kring frågorna och inte känna sig stressade av våra frågor.

En konsekvens med att använda sig av bandspelare vid intervju är att det är mycket tidskrävande att transkribera, vilket också Stukát (2005) belyser. Det blir ofta många sidor att bläddra i. En annan konsekvens är att det också blir mycket andra ljud som bandspelaren tar upp, detta märktes tydligt under transkriberingen och medförde att allt som berättades inte gick att höra på grund av exempelvis hosta. En fördel som Stukát (Ibid.) lyfter är att intervjuaren inte behöver komma ihåg vad som berättades och det finns möjlighet att då efter att intervjun utförts att välja bort sådant som inte anses relevant för studien.

Stukát (2005) menar att det är av en fördel om det finns en lugn miljö som intervjun kan ske i. Många av lokalerna användes och elever fanns ofta annars utanför vilket påverkade både respondentens och intervjuarens koncentration.

Respondenterna som medverkade i intervjuerna hade alla olika arbetslivserfarenheter i skolan. Anledningen till att vi valde dem var att vi ville ha så många olika arbetssätt och synsätt kring individualisering som möjligt.

5.2. Resultatanalys

Genom vårt resultat har vi valt att lyfta några centrala teman för fördjupad analys. Dessa är 1) tid, 2) "proximala utvecklingszonen", 3) miljö och 4) anpassning till olika lärostilar.

Studiens resultat visar på att individualisering är något som används i respondenternas undervisning men i olika omfattningar. Trots att det finns skrivet i Lgr 11 att undervisningen ska anpassas efter varje enskild elevs behov och förutsättningar så är det fortfarande en av många tolkningar om hur detta ska gå till väga. Resultatet tyder på att många av respondenterna arbetar på olika sätt men ändå har samma grunduppfattning om att det är viktigt att se varje elevs olikheter och anpassa undervisningen efter detta. Det visar att olika lärares syn på individualisering är ungefär likadant, men att de arbetar olika. Resultatet borde bero

på att det inte finns några anvisningar om hur en individanpassad undervisning ska se ut utan alla får göra på sitt egna sätt för att nå målen om individualisering utifrån de elever de har i gruppen.

5.2.1 Tid

Tiden har visat sig vara en gemensam faktor hos alla respondenter, de menar att tiden inte räcker till att hinna anpassa undervisningen i den utsträckningen som de vill. Hälften av respondenterna anser att den nya läroplanen Lgr11 och kunskapskraven som tillkommit är en del av tidsfaktorn. Respondenterna tycker att det blivit större krav på dem när det gäller dokumentation och all det administrativa arbetet det medför tar, enligt dem, tid ifrån att anpassa lektionerna för enskilda elevers behov.

Eftersom att tiden inte räcker till fokuserar lärarna mer på de elever som har svårigheter med att nå målen. Några av respondenterna berättar att de upplever att resterande av klassen får vänta eller ta hjälp på annat sätt. Vi tolkar detta som att för våra respondenter i deras verksamhet, finns det inte tillräckligt med resurser för att hinna individanpassa. Lgr 11 (Utbildningsdepartementet, 2011) belyser att läraren ska anpassa undervisningen utefter varje enskild elevs förutsättningar men också ge stöd till alla de elever som har svårigheter. Vår tolkning av resultatet är att respondenterna bara hinner med att ge stöd till de som har svårigheter då flera av respondenterna påpekar detta. Detta går i linje med det Dewey (1999) påpekade, att den största tiden för lärarna går till att planera lektioner och att undervisa vilket han menade medförde att lärarna inte hann se det som eleverna intresserade sig för, intressen och tidigare erfarenheter. Enligt Dewey (Ibid.) hade den ideala undervisningen skett om läraren varit uppmärksam när det gällde elevernas intressen.

5.2.2 "Proximala utvecklingszonen"

Några av respondenterna var överrens om att det är viktigt att ge eleverna möjlighet till att ta hjälp av varandra innan de ber läraren om hjälp. De vill att eleverna använder sig av den proximala utvecklingszonen som samstäms med det Vygotskij ansåg var utvecklande för eleverna (Strandberg 2006). Mellan individernas samspel kan utveckling ske då eleverna får möjlighet att ta del av varandras kunskaper. Detta anser även Säljö (2000) när han menar att det är via samspelet oss människor emellan som vi skapar ny kunskap och byter kunskap samt utvecklar nya färdigheter. Vi anser att för att detta ska ske bör man placera eleverna medvetet i olika grupper så att det finns möjlighet till att så många som möjligt kan ta hjälp av någon kamrat. Två av respondenterna påvisar att de är bekanta med Vygotskijs teorier genom att de använder ordet proximala utvecklingszoner, men vi kan inte utifrån intervjun veta hur de använder sig av det ordet i praktiken då vi inte gjort observationer som kan visa detta.

5.2.3 Skolans miljö

Två respondenter pratar om koncentrationssvårigheter och menar att ibland behöver de elever har en lugn arbetsmiljö att vara på. Detta går i linje med Stensmo (2008); Vinterek (2006) och Steinberg (1994) när de säger att en lugn arbetsmiljö kan

undvika dessa svårigheter för eleverna. Stensmo (2008) menar att klassrumsmiljön bör vara ordnad så att det inte finns så många störningsmoment för eleverna. Koncentrationssvårigheter kan begränsa elevers kunskapsutveckling och förståelse som Vinterek (2006) har kommit fram till i sin forskningsstudie. Vi har tolkat att även en respondent har liknande tankar då denne säger att koncentrationssvårigheter kan hämma förståelsen. Respondenterna som talar om koncentrationssvårigheter nämner också att ett arbete i små grupper tillsammans med en lärare kan främja en lugn arbetsmiljö. En av respondenterna berättar att klassrumsmiljön är utformad efter elevernas behov som Strandberg (2006) även betonar är viktigt för att eleverna ska få de rätta förutsättningar till kunskapsutveckling oavsett vilket behov som finns. Det handlar inte bara om att anpassa material efter elevernas behov utan även klassrummen och miljön de befinner sig i. Att en elev kan gå in i ett annat rum och få en lugnare miljö där han/hon får den hjälp som behövs av en lärare som är med hela tiden. Detta kan vara en viktig del i kunskapsutvecklingen samt vara motivationshöjande för eleven.

5.2.4 Anpassning till olika lärstilar

Utifrån respondenternas svar konstaterar vi att de utgår ifrån att det finns olika lärstilar att använda sig av när de undervisar. Det är något som även Stensmo (2008); Vinterek (2006) och Newtons (2000) har alla liknande teorier om. Några av respondenterna använder sig av olika estetiska medel för att medvetet få eleverna att arbeta med olika sinnen. Detta går i linje med Stensmo (2008) och Grinder (2001) då de anser att vissa elever lär sig bättre auditivt medan andra elever lär sig bättre visuellt eller kinestetiskt. Vinterek (2006) menar i sin forskning att hastighetsindividualisering är en typ av anpassning där eleverna får arbeta i sin egen nivå och i sin egen takt. Detta kan kopplas med respondenternas arbetssätt i praktiken där eleverna får arbeta med material utefter deras nivå och därigenom känna glädje och förståelse för det eleverna gör. Men även eleven motivation har en stor del i lärandet anser Steinberg (1994). Detta påpekar också några respondenter enligt vår tolkning av resultatet då de berättar att det är viktigt att inte driva på eleverna för mycket eftersom det kanske då inte sker något lärande.

I vårt resultat framgår det att samtliga respondenter anser att ett villkor för individanpassning är att arbetsuppgifterna ska anpassas utefter varje enskilds elevs behov. Vinterek (2006) understryker i sin forskningsstudie att också läromedel ska anpassas för att eleven ska nå sitt mål. Om läraren strukturerar undervisningen så att det passar elevens behov kan detta bidra till att eleven känner inspiration lust att lära skriver Steinberg, (1994).

6. Diskussion

Det hade pågått en diskussion kring ämnet individualisering länge då Kilborn (1981) redan i början av 80-talet belyser tiden kring individualisering som ett problem i skolan. Det största dilemmat vi kunde se i resultatet var att tiden inte ansågs räcka till att planera en undervisning så att den passar alla elever. Vi fick en uppfattning av respondenterna att de känner sig pressade till att prestera mera i och med den nya läroplanen och att det har ställts nya krav på dem. Respondenterna påpekade att det har blivit så mycket administrativa uppgifter som de behöver göra att de känner att tiden inte finns till att göra mer än de redan gör. Eftersom en lärare aldrig blir fullärd

utan man lär sig med erfarenheter som kommer med tiden att planera sin tid både till administrativa uppgifter samt planering av verksamheten. Om läraren använder sig av hela klassrummet samt väggarna, kan det vara enklare för eleverna att ta till hjälp när de behöver och inte alltid be läraren om hjälp. Eleverna kan få sätta upp sina målningar, kartor, bokstäver eller annat användbart som eleverna kan ha användning av. En av respondenterna (R1) berättade att vissa elever kan få vänta cirka 40 minuter innan de får hjälp då respondenten själv måste hjälpa de elever i behov av särskilt stöd först (de med diagnoser). Att några elever får vänta länge på hjälpen under lektioner kan påverka deras koncentration då de elever kan bli uttråkade och inte veta vad de ska göra vilken kan bidra till att det blir en stökig miljö. Då är det bra om det finns elever som kan hjälpa till utan att störa de andra eleverna och detta tyckte även respondenterna när de sa att de elever som låg lite högre kunskapsmässigt kunde hjälpa till för att de skulle hinna med.

Många av respondenterna använder sig av olika undervisningsmetoder som till exempel, muntligt, skriftligt och bilder när de har genomgångar. Ibland räcker det med den enkla anpassningen för att eleverna ska klara av lektionen istället för att som lärare känna pressen av att inte hinna individanpassa varje uppgift. Det handlar även om att som lärare kunna motivera eleverna till lärande. Om eleven inte känner någon motivation kan det lättare bli ointressant. Delaktighet anser vi är en viktig del i undervisningen då eleverna får känna att de är med och väljer hur de ska arbeta. Vi tror att delaktighet kan bidra till att motivation och lust att lära.

Miljön i klassrummet verkar ha en viktig del i lärandet hos eleverna. Om klimatet i klassrummet är stökigt kan det vara svårt för elever med koncentrationssvårigheter att lyssna på genomgångar eller att läsa och förstå samtidigt. Vi har fått en uppfattning av att många elever med inlärningssvårigheter egentligen endast behöver en lugnare miljö att arbeta i men också mindre gruppkonstellationer. Även intresse är något som vi konstaterar kan ligga bakom dessa elevers problem. Om eleven tycker att skolan är tråkig och innehållet på lektionerna inte ointressant kanske det bidrar till att de stör de andra. Som lärare är det viktigt att fånga upp elevernas intressen för att de ska utvecklas och låta eleverna använda sig av olika representationsformer, som skrift, bild, tal, när de ska visa hur de tänker. Vissa elever kan ha lättare att rita sitt favoritdjur exempelvis än att skriva om det. En undervisning med variation av lärandeformer är något som kan gynna kunskapsutveckling, att ge eleverna möjlighet att få använda sina sinnen i undervisningen.

Några av respondenterna belyste att det kan uppstå ett dilemma för läraren då eleverna kan jämföra sig med varandra. Genom att från början av terminen vara tydlig med att alla individer är olika och att det även kan gälla i skolarbetet. Vår erfarenhet säger att betydligt fler än de som går på specialundervisning eller har enklare uppgifter skulle behöva ha extra stöd i vissa moment. En fördel skulle vara om det fanns fler resurser att ha i klassrummet så att det enklare gick att dela upp stora klasser i mindre grupper. På det viset kan nog alla elever få stödet de behöver och ingen skulle utmärka sig från gruppen. Samtidigt går det att diskutera om det är farligt att någon utmärker sig. Tyvärr har vi utifrån resultatet tolkat att det inte finns tillräckligt med resurser att tillgå. Detta bidrar då till att läraren ofta är själv i undervisningen och det blir svårt att hinna möta alla elever i klassrummet utifrån de behov som finns.

Några respondenter säger att det är vanligt med elever i klassen som har koncentrationsproblem och respondenterna anser att det är svårt att hinna fånga alla elevers behov. En fördel kan vara om läraren uppmärksammar vad eleverna gör på rasterna för att se deras intressen tydligare och kunna använda sig av det i undervisningen. På det sättet fångar man intresset som finns och eleverna kan koppla det till sina egna erfarenheter. Men samtliga respondenter känner att det fanns alldeles för lite tid till att se alla individer.

Hur man placerar ut eleverna i klassrummet är en sak man som lärare bör tänka på, särskilt om man vill att de ska kunna hjälpa varandra i olika uppgifter som fyra respondenter lyfter. Eleverna kan till viss del hjälpa men om de ligger på en nivå som är för jämn så är det nog bättre om läraren finns till hands. Har man elever som kommit väldigt långt exempelvis inom matematiken kan de ju vara till hjälp om de själva känner att de har tid och lust. Men det är inte något som läraren kan bestämma åt eleverna. De eleverna som ofta får hjälpa andra kanske tappar motivationen för den egna utvecklingen och då kan det istället vara en fördel om eleverna arbetar i grupper och lärare grupperar utefter syftet med uppgiften.

6.1 Slutsatser

Samtliga av respondenterna i vår studie anser att tiden för att hinna individualisera utefter varje elevs behov är det största dilemmat i deras verksamhet. Det saknas tid för att hinna planera inför lektioner på så vis att lektionen ska anpassas efter alla individer. Alla respondenter arbetar på något vis med individualisering men på olika sätt. Med hänsyn till resultatet kan vi tolka att samtliga respondenter individualiserar utifrån den möjlighet de anser sig ha. Det vanligaste framkomna arbets sättet var hastighetsindividualisering och materialindividualisering. Eleverna får arbeta på sin nivå och i sin takt med det material som är anpassat utifrån den enskilde eleven. Samtliga av respondenterna anser att fördelen med att arbeta individanpassat är att eleverna kan arbeta på sin nivå och utvecklas i sin takt. De menar att man möter eleverna på den kunskapsnivå de ligger på och arbetar utifrån den. Att arbeta individanpassat kan motivera eleverna till fortsatt kunskapsutveckling. Utifrån vårt resultat konstaterar vi att samtliga respondenter anser att individualisering är viktigt att använda sig av i undervisning för att eleverna ska känna motivation. Respondenterna menar också att det kräver vissa villkor för att det ska fungera som till exempel resurser och tid för att kunna uppfylla alla elevers behov.

6.2. Nya forskningsfrågor

Vi skulle tycka att det vore intressant att undersöka hur eleverna ser på individualisering för att få deras synpunkter på hur de tycker undervisningen fungerar i klassrummet. Känner eleverna att det är stökigt och svårt att koncentrera sig? Vi skulle också vilja ta reda på om eleverna är delaktiga i sina egna individuella utvecklingsplaner och att de ska arbeta utifrån dem för att nå målen.

Det skulle också vara intressant att ha observationer med de lärare som vi intervjuat i studien för att kunna jämföra det de säger och det de gör och utveckla intervjuerna för att ta reda på vems ansvar det är att individualisering sker. Är det något läraren själv ska ta reda på och eventuellt få en utbildning i? Självklart ligger det i lärarens eget intresse och även en viktig del i lärarens arbete men borde det inte komma mer påbackning från rektorer som hjälper till så lärarna får de rätta verktygen till att hinna individualisera i den mån de behöver.

6.3. Pedagogisk relevans

Studien visar på att det är viktigt som lärare att arbeta med individualisering för att alla elevers behov ska tillgodoses. Det påvisar också läroplanen Lgr 11 där Utbildningsdepartementet skrivit att alla elevers förutsättningar, intressen och behov ska tillgodoses. Läroplanen är ett styrdokument som alla skolor styrs av och måste ta hänsyn till.

7. Referenser

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småsakliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Dewey, J. (2004) *Individ, skola och samhälle*. Stockholm: Natur och kultur

Grinder, M. (1991). *Ledarskap och lärande i klassrummet*. Jönköping: Brain Books

Kvale, S.(1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lindkvist, M (2003). *Individualisering. Att kliva ur och vara i gemenskapen*. Linköpings Universitet: Institutionen för beteendevetenskap

Lyttkens, L. (1994). *Kompetens och individualisering*. Rapport nr 8, Ds 1994:18. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Malmer, G. (2002). *Bra matematik för alla*. Lund: Studentlitteratur

Newton, D. (2003) *Undervisa för förståelse: vad det är och hur man gör det*. Lund: Studentlitteratur

Steinberg, J. (1994). *Den nya inläringen*. Solna: Ekelund

Stensmo, C. (2008). *Ledarskap i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur

Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken. Bland plughästar och fusklappar*. Stockholm: Nordstedts Akademiska förlag

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma

Utbildningsdepartementet. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr11*. Stockholm: Fritzes.

Utbildningsdepartementet. (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lp094*. Stockholm: Fritzes.

Vinterek, M. (2006). *Individualisering i ett skolsammanhang*. Stockholm: Liber

Internet

Kilborn, W. (1981). Att individualisera är inte att organisera. *Nämnaire*, (2), 19.
Tillgänglig:

http://ncm.gu.se/pdf/namnaren/1923_81-82_2.pdf

[2011-11-30]

Vetenskapsrådet, (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning.*

Tillgänglig:

www.vr.se

[2011-09-20]

Bilaga A

Missivbrev

2011-09-21

Hej lärare.

Vi heter Maria Marton och Kaisa Askerlund och vi studerar till lärare med inriktning mot tidigare åren på Mälardalens högskola. Eftersom att det är vår sista termin skriver vi nu en uppsats som kommer handla om individualisering ur ett lärarperspektiv med inriktning på matematik och svenska.

Vi skulle vilja komma och intervjua några verksamma lärare inom ämnena svenska och matematik på skolan under veckorna 40-44. Intervjun kommer ta cirka 30 minuter. Intervjuerna kommer enbart användas i forskningssyfte där ni och era svar är anonyma. Ni kan när som helst avbryta ert deltagande i studien och när uppsatsen är färdig finns givetvis möjlighet för er att ta del av den.

Vid intresse för att delta kontakta oss via mail eller telefon senast den 7 oktober 2011.

Med vänliga hälsningar
// Maria och Kaisa

Kontaktinformation

Handledare

Kaisa Askerlund

Jonas Nordmark

[Redacted contact information for Kaisa Askerlund]

[Redacted contact information for Jonas Nordmark]

Maria Marton

[Redacted contact information for Maria Marton]

Bilaga B

Intervjuguide

1. Hur arbetar du med individanpassad undervisning?
2. Anser du att individanpassad undervisning enbart passar vissa elever/situationer?
3. Ser du några för- eller nackdelar med att arbeta individanpassat i svenska och matematik?
4. Ställer de olika ämnena olika villkor på individanpassad undervisning?
5. Hur förhåller sig den enskildes behov till gruppens?